

ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ 2
Αίσθημα - Άνσελμος

επικεφαλής των Εκκλησιών της Ανατολής, ο οποίος πέρασε πλέον στον αυτοκράτορα και κατά περίπτωση στον αρχιεπίσκοπο Κωνσταντινούπολης, αλλά και αργούσε ιδιαίτερα να ενημερωθεί επισήμως για τις εκκλησιαστικές εξελίξεις. Η καθυστέρηση αυτή οφειλόταν στις πρακτικές πλέον δυσκολίες στην επικοινωνία μεταξύ Ανατολής και Δύσης (απόσταση, γλώσσα και διαφορετικός τρόπος προσέγγισης των προβλημάτων που προέκυπταν), συχνά όμως ήταν και θηλημένες. Και στις δύο περιπτώσεις, η Εκκλησία της Ρώμης δυσκολευόταν να εφαρμόζει την κεντρική θέση της εκκλησιολογίας της, την επιστολικά δηλαδή και επιβλήθη όλων των υπολοίπων Εκκλησιών.

Αυτό συνέβη και επανέληψε κατά τη διάρκεια των μονοφυσιτικών ερίδων στην Ανατολή, όταν, για παράδειγμα, ο πάπας Ρώμης Σιμπλίκιος πληροφορήθηκε για το «Εγκύκλιον» του Βασιλίσκου μετά τη αναίρεσή του, ή, όταν καθυστέρησε μία ολόκληρη τριετία να λάβει απάντηση από τον Ακάκιο Κωνσταντινουπόλεως ή όταν, κυρίως, μάθαινε όλο και πιο συχνά την παρέμβαση του αυτοκράτορα και του αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως στην εκλογή των προκαθημένων των θρόνων της Ανατολής, διαπιστώνοντας συνάμα στην πράξη τον δικό του παραγκωνισμό. Μετριοπαθής ως προσωπικότητα, ο συγκεκριμένος πάπας περιοριζόταν στη διατύπωση των θέσεων του απευθυνόμενος δι' αλληλογραφίας στον αυτοκράτορα Ζήνωνα και τον αρχιεπίσκοπο Ακάκιο.

Ο διάδοχός του όμως, πάπας Φήλικας, δυναμικότερη προσωπικότητα και θαυμαστής της πολιτικής του πάπα Λέοντα, θέλοντας να περιφρουρήσει όσα από τα δικαιώματά του μπορούσαν ακόμα να περισωθούν, έκρινε πως θα έβγει γρηγορότερα και ακριβέστερη εικόνα των όσων διαδραματίζονται στην Ανατολή και θα παρεμβαίνει αποτελεσματικότερα στη διαμόρφωση της εκκλησιαστικής πολιτικής, αν έχει δικούς του αντιπροσώπους κοντά στον αυτοκράτορα. Έτσι, με αφορμή την προσφυγή στη Ρώμη του Ιωάννη Ταλαία, εκδιωχθέντος από τον αυτοκράτορα Ζήωνα αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας, και τις αιτιάσεις που αυτός προέπιε στον Ακάκιο, έκρινε πως ο τελευταίος έπρεπε να παρουσιασθεί ενώπιόν του, προκειμένου να δώσει εξηγήσεις, ουσιαστικά δε να απολογηθεί για τις εναντίον του κατηγορίες, οι οποίες ήταν: ότι *αθέσμως* βρισκόταν σε κοινωνία με τον αιρετικό Πέτρο Μογγού, που τότε κατείχε τον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Αλεξανδρείας και ότι ενεργούσε *ακανονίστως*. Την κλίτευση του Ακακίου μετέφερε στην Κωνσταντινούπολη η επίσημη παπική αντιπροσωπεία, η οποία κατόπιν των πιέσεων που δέχθηκε κατά την άφιξή της στην πρωτεύουσα,

κατέληξε να συμμετέχει στην τέλεση της θ. Λειτουργίας, στη διάρκεια της οποίας μνημονεύθηκε –και μάλιστα μεγαλοφώνως– το όνομα του Πέτρου Μογγού, με αποτέλεσμα να φανεί ότι και η Εκκλησία της Ρώμης βρίσκεται σε κοινωνία μαζί του. Κατόπιν αυτού, ο πάπας Φήλικας στη σύνοδο της Ρώμης του 484 τιμώρησε τους απεσταλμένους του και καθήρεσε και τον Ακάκιο, για τον επιπλέον λόγο, ότι κλήθηκε δύο φορές σε απολογία και δεν εμφανίστηκε. Ο Ακάκιος αγνόησε την καθαίρεση που του επιβλήθηκε και παρέμεινε στον αρχιεπισκοπικό θρόνο μέχρι το τέλος της ζωής του.

Αντέδρασε διαγράφοντας το όνομα του πάπα Φήλικα από τα δίπτυχα της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως. Έτσι προέκυψε το γνωστό ως «Ακακιανό σχίσμα» που διήρκεσε 35 χρόνια. Ε.Α.Μ.

Βιβλιογραφία:

«Βίος και πολιτεία του οσίου πατρός ημών Δανιήλ του στυλίου», *AnBoll* 32 (1913) 121-216, ιδ. 186-199· Ευάγγριος Σχολαστικός, *Εκκλησιαστικής ιστορίας τόμοι ζ'*, PG 86B, σ. 2589-2644· Θεοφάνης, *Χρονολογία*, PG 108, σ. 296-324· Ιωάννης Ζωνάρας, *Επιτομή ιστοριών*, έκδ. T. Büttner-Wobst, *Ioannis Zonarae epitomae historiarum libri xviii*, τ. 3, σ. 127-134 [Corpus scriptorum historiae Byzantinae, Bonn: Weber 1897]· Φειδάς, Βλ., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, Α', Αθήνα: Παπανικολάου 1992, σ. 659-672· Γεδεών, Μ., *Πατριαρχικοί πίνακες*, Αθήνα: ΣΔΩΒ 1996, σ. 127-131· Marin, E., "Acace de Constantinople", *DTC* 1, 288-290· Caspar, E., *Geschichte des Papsttums von den Anfängen bis zur Höhe der Weltherschaft*, Zweiter Band, *Das Papsttum unter byzantinischer Herrschaft*, Tübingen: Mohr 1933, σ. 10-81· Fraise-Coué, Chr., "L' incomprehension croissante entre l' Orient et l' Occident (451-518)", στον τόμο *Histoire du Christianisme des origines à nos jours*, τ. 3. Les Églises d' Orient et d' Occident, Paris: Desclée 1998.

Ακάκιος. Μητροπολίτες.

1. Ναυπάκτου και Άρτης (1516, 1520). Γέροντας του οσίου Δαβίδ του εν Ευβοία. Αναφέρεται ως μητροπολίτης Ναυπάκτου και Άρτης τόσο στον βίο του οσίου Δαβίδ του Γέροντος του εν Ευβοία (1η Νοεμβρίου), όσο και στον βίο του ιερομάρτυρος Ιακώβου και των μαθητών αυτού Ιακώβου και Διονυσίου (1^η Νοεμβρίου) στο *Νέο Μαρτυρολόγιο* του οσίου Νικοδήμου του Αγιορείτου. Χ.ΧΑΡ.

2. Ο Β', μητρ. Ναυπάκτου και Άρτης (1637-1640, 1641-1643). Επίσκοπος Βονδίτζης (Βονίτης) και μετέπειτα Βελλάς, υποκείμενος στον Ναυπάκτου και Άρτης, εξελέγη μητροπολίτης του Ιουλίου του 1637, με την υπόδειξη του παραιτηθέντος Λαυρεντίου. Τον διαδέχθηκε παραγκωνισθέντα μετά από τριετία ο Θεοδόσιος (Θεόφιλος) ο Κορυθαλλεύς, το έτος 1640. Επανήλθε στον θρόνο του μετά την αποτυχημένη αρχιερατεία του Θεοφίλου. Χ.ΧΑΡ.

Βιβλιογραφία:

Χαραλαμπίδου, Χ., *Συνοπτικό Διάγραμμα για τη Συγγραφή της Εκκλησιαστικής Ιστορίας της Ναυπάκτου* (300-2000), Αθήνα: Εταιρία Ναυπακτιακών Μελετών 2000.

Ακάκιος. Επίσκοποι.

1. Καισαρείας. Θεωρείται ως ο καλύτερος ηγέτης των Ομοιοσιανών. Ο Ακάκιος, τον οποίον ο Ιερώνυμος αποκαλεί μονόφθαλμο λόγω προβλήματος του ενός οφθαλμού του, γεννήθηκε λίγο μετά το 300 και υπήρξε ένας από τους πιο μορφωμένους κληρικούς της εποχής του. Διαδέχθηκε στον επισκοπικό θρόνο της Καισαρείας το 340 τον ιστορικό Ευσέβιο, του οποίου υπήρξε μαθητής και βιογράφος. Διακρίθηκε για τη ρητορική του δεινότητα και παιδεία αλλά και για τις διοικητικές του ικανότητες. Το ενδιαφέρον του για τα εκκλησιαστικά γράμματα αποδεικνύεται από το γεγονός ότι φρόντισε μαζί με τον Ευζώιο και κληρικού της Παλαιστίνης να εμπλουτιστεί η βιβλιοθήκη της Καισαρείας και να αντικατασταθούν οι φθαρμένοι πάπυροι με περγαμνές. Παρόλα αυτά, ο Μ. Αθανάσιος, αλλά και οι ιστορικοί Σωζομένης και Φιλοστόργιος τον κατακρίνουν για το ασαφές και ευμετάβλητο του χαρακτήρα του. Το 341 πιθανόν έλαβε μέρος στη σύνοδο των Εγκαινίων στην Αντιόχεια. Βέβαιο είναι ότι υπήρξε υπέρμαχος των αποφάσεων των δεχόμενος τον Υιόν «ουσίας τε και δυνάμεως και βουλής και δόξας ἀπαράλλακτον εικόνα» του Πατρός. Το 343 συμμετείχε στη σύνοδο της Φιλιππουπόλεως, ενώ το ίδιο μάλλον έτος η σύνοδος της Σαρδικής τον επέβαλε την ποιητή της εκθρονίσεως. Ο Ακάκιος, όμως, παρέμεινε στη θέση του, διότι ο Κωνσταντίνος δεν επικύρωσε τη σχετική απόφαση. Λίγο αργότερα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην τοποθέτηση του Φήλικα στον θρόνο της Ρώμης και στην εκλογή του Κυρίλλου στον θρόνο των Ιεροσολύμων. Το 355 συμμετείχε στη σύνοδο των Μεδιολάνων και το 358 στη σύνοδο στην Αντιόχεια. Εκεί κατόρθωσε να επιβάλει την καθαίρεση του Κυρίλλου Ιεροσολύμων. Το 359 στη σύνοδο της Σελευκείας πρότεινε το γνωστό ως ακακιανό Σύμβολο. Το Σύμβολο στρεφόταν κατά του Συμβόλου της Νίκαιας αλλά και κατά των Ομοιοσιανών και των Ανομοίων. Ο Ακάκιος δεν συμπεριέλαβε τους όρους «όμοούσιος», «ομοιούσιος» και «άνομοιος», υποστηρίζοντας ότι οι όροι αυτοί ήταν «ἀλλότριον τῶν Γραφῶν». Εισηγήθηκε αντί αυτών «τὸ ὅμοιον τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα». Με τον όρο όμως αυτό, οι περί τον Ακάκιο υποστηρίζαν το όμοιο του Υιού προς τον Πατέρα ως προς τη βούληση και απέρριπταν το όμοιο της ουσίας. Τελικά, η σύνοδος καταδίκασε τη διδασκαλία των Ομοίων ως βλάσφημη και καθήρεσε τον αρχηγό τους. Όμως το 360, χάρη στην εύνοια του αυτοκράτορα Κωνσταντίου, ο Ακάκιος κατόρθωσε να συγκληθεί σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη και επέβαλε τη διατύπωση «ὅμοιον τῶ γεννήσαντι αὐτὸν Πατρὶ κατὰ τὰς γραφάς» στο Σύμβολο της συ-

νόδου αυτής. Ο χαρακτηρισμός «ὅμοιος» προτιμάται από τον όρο «ουσία», με το σκεπτικό ότι ο πρώτος είναι γραφικός, ενώ ο δεύτερος δεν απαντά στη Γραφή. Απορρίπτεται επίσης και ο όρος υπόσταση, επειδή υποκρύπτει τροπικό μοναρχιανισμό.

Τρία χρόνια αργότερα, στην υπό τον Μελέτιο σύνοδο της Αντιοχείας, δεν δίστασε να αποδεχθεί το σύμβολο της Νίκαιας και τον όρο «όμοούσιος». Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Ακάκιος είχε εγκαταστήσει τον Μελέτιο στον θρόνο της Αντιοχείας. Η στάση του αυτή πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός της ανάρρησης στον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως του αυτοκράτορα Ιοβιανού, γνωστού για τις ορθόδοξες θέσεις του. Κατά τον Μ. Αθανάσιο, το ευμετάβλητο των απόψεων του επιβεβαιώθηκε λίγο αργότερα, όταν στον αυτοκρατορικό θρόνο ανήλθε ο φιλοαρειανός Ουάλης. Τότε ο Ακάκιος άλλαξε πάλι στάση και επανήλθε στις αρειανόφρονες θέσεις του. Το 365 καθαίρεθηκε από τη σύνοδο της Λαμψάκου. Και αυτή τη φορά δεν απομακρύνθηκε από τον θρόνο της Καισαρείας. Ο θάνατός του τοποθετείται το ίδιο ή το επόμενο έτος της καθαίρεσής του. Ο Ακάκιος έμεινε στην ιστορία όχι μόνο για την ηγετική του θέση στην ομάδα των Ομοιοσιανών, αλλά και για την ευκαιριακή και επαμφοτερίζουσα στάση του σε θέματα πίστεως. Παράλληλίζεται με τον διδάσκαλό του Ευσέβιο, ο οποίος επίσης δεν έδινε απόλυτη σημασία στις θεολογικές διαφορές ακόμα και στις πιο ριζικές. Η συγγραφική του δραστηριότητα είναι σαφώς επηρεασμένη από την αντιοχειακή παράδοση. Η θεματολογία του είναι ποικίλη με χαρακτηριστικό γνώρισμα την αναίρεση των επιχειρημάτων του Μαρκέλλου Αγκύρας κατά του θεωρητικού του αρειανισμού Αστερίου.

Ο Ιερώνυμος θεωρεί αξιόλογη τη συγγραφική του δραστηριότητα. Γεγονός είναι ότι υπήρξε ο συντάκτης του *Συμβόλου της συνόδου της Σελευκείας* και του *Συμβόλου της συνόδου Κωνσταντινουπόλεως*. Σώζονται αποσπάσματα από το έργο του *Σύμμικτα ζητήματα* (ερμηνευτικά στην Πεντάτευχο) και τις δύο πραγματείες του, την *Εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους* και την *Πρὸς Μάρκελλον ἀντιλογία*.

Στα απολεσθέντα έργα του συγκαταλέγονται η *Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστικὴν δεκαεπτά ερμηνευτικά βιβλία του*, η *Εἰς τὸν βίον τοῦ Ἐδουβίου Καισαρείας βιογραφία του διδασκάλου του* και η *Πρακτικά τῆς συνόδου Κωνσταντινουπόλεως*. Κοπτικό χειρόγραφο αποδίδει στον Ακάκιο το *Ἐγκώμιον εἰς Μερκούριον*. Α.ΓΛΑ.

Βιβλιογραφία:

Bachelet, X. Le, "Acaciens", *DTC* 1 (1912) 290-292· Brennecke, H., "Acacius", *RGG* 1 (*2008) 95· Χρήστου, Π., *Ελληνική Πατρολογία*, τ. 3, Θεσσαλονίκη: ΠΙΠΜ 1987· Ermoni, V., "Acaciens", *DHGE* 1 (1909) 249-250· Φειδάς, Β., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, τ.1, Αθήνα: χ.ε. 1994· Leroux, J.-M., "Acace, évêque de Césarée de Paléatine", *StPatr* 8 (1966) 82-

85· Löhr, W., "Akakios v. Caesarea", *LthK* 1 (2009) 285· Μαντζαρίδης, Γ., «Ακάκιος. Ο Καισαρείας εν Παλαιστίνη», *ΘΗΕ* 1 (1962) 1167-1168· Marin, E., "Acaciens", *DHGE* 1 (1909) 240-241· Μπαλάνας, Δ.Σ., *Πατρολογία*. Οι εκκλησιαστικοί πατέρες και συγγράμματα των οκτώ πρώτων αιώνων, Αθήνα: Αλευρόπουλος 1930· Μπόνι, Κ., «Ακάκιος Καισαρείας (366)» *ΒΕΠΕΣ* 38 (1968) 121-123· Νικολαΐδης, Ν., *Θέματα Πατερικής Θεολογίας*, Θεσσαλονίκη: Μέλισσα 2009· Παπαδόπουλος, Σ., *Πατρολογία Β'*. Ο τέταρτος αιώνας (Ανατολή και Δύση), Αθήνα: χ.ε. 1990· Quasten, J., *Patrology*, τ. 3, Westminster: Spectrum 1963· Σκουτέρης, Κ., *Ιστορία Δογμάτων Β'*. Η Ορθόδοξη δογματική διδασκαλία και οι νοθεύσεις της από τις αρχές του τέταρτου αιώνα μέχρι και την Τρίτη Οικουμενική Σύνοδο, Αθήνα: Κ.Β. Σκουτέρης 2004.

2. Βερούια (Συρία) (από το 378). Γεννήθηκε περίπου το 322 (ή κατ' άλλους το 332) και πέθανε περίπου το 433 (ή κατ' άλλους το 436). Ο Ακάκιος εκάρη μοναχός σε νεαρή ηλικία σε μονή που ιδρύθηκε από τον πρεσβύτερο Αστέριο, στην κωμόπολη Γίνδαρο, κοντά στην Αντιόχεια.

Συμμετείχε στη Β' Οικουμενική Σύνοδο της Κωνσταντινούπολης (381) και στη Σύνοδο της Δρυός (403). Λόγω της προχωρημένης ηλικίας του, δεν παρακολούθησε την Γ' Οικουμενική Σύνοδο της Εφέσου (431), αλλά έπαιξε σημαντικό μεσολαβητικό ρόλο.

Απέκτησε φήμη για τον ασκητισμό του, την καλοσύνη του, την άμεμπτη επισκοπική του διακονία, τη θεολογική κατάρτιση και διαλλακτικότητα, καθώς και την ενσέβειά του, αρετές οι οποίες εξυμνήθηκαν σε πέντε συριακούς ύμνους.

Εντύπωση προκαλεί η επιθετικότητα που εκδήλωσε προς τον άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο. Σύγχρονοί του τον θεώρησαν κύριο υπεύθυνο για την αδιάλλακτη εχθρότητα απέναντι στον Ιωάννη Χρυσόστομο και την καταδικαστική απόφαση της Συνόδου του 403. Η άστοχη αυτή συμπεριφορά του ξεκίνησε όταν ο Ακάκιος, διερχόμενος από την Κωνσταντινούπολη, θεώρησε ότι η φιλοξενία που του παρείχαν δεν ανταποκρίνονταν στο επισκοπικό του αξίωμα. Αργότερα όμως (414), προφανώς από μεταμέλεια, αποκατέστησε τη λανθασμένη στάση του με την εγγραφή του Χρυσοστόμου στα δίπτυχα της Εκκλησίας της Αντιόχειας. Το ενδιαφέρον του για την εκκλησιαστική ενότητα, η πίστη του, η αφοσίωσή του στις αποφάσεις των αποφάσεων της Α' και της Β' Οικουμενικής Συνόδου διαφαίνονται ξεκάθαρα από τις τρεις επιστολές του, προς τον Κύριλλο Αλεξανδρείας (PG 77, 99-102), και δύο προς τον Νεστοριανό επίσκοπο Ιεραπόλεως Αλέξανδρο (PG 84, 647- 648 και PG 84, 658- 660 μόνο σε λατινική μετάφραση). Λανθασμένα του αποδίδεται Ομολογία Πίστεως (PG 72, 1445- 1448). B.MAY.

Βιβλιογραφία:

Σκουτέρης, Κ., *Ιστορία Δογμάτων. Η Ορθόδοξη δογματική διδασκαλία και οι νοθεύσεις της από τις αρχές του τέταρτου αιώνα μέχρι και την Τρίτη Οικουμενική Σύνοδο*, τ. 2, Αθήνα: Κ.Β. Σκουτέρης 2004, σ. 612- 613· Baldwin,

Bary, "AKAKIOS (Ακάκιος)", *ODB*, τ. 1, σ. 43· Bardy, G., "Acace de Bérée et son role dans la controverse nestorienne", *RSR* 18 (1938) 20-44· Λιάλιου, Δ., *Ερμηνεία των δογματικών και συμβολικών κειμένων της Ορθόδοξης Εκκλησίας*, τ. 2, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς 1994, σ. 190· Λιάλιου, Δ., *Γρηγοριανή Β' και Σύμμικτα*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς 1998, σ. 329.

3. Μελιτνή (Αρμενία). Είναι άγνωστες οι χρονολογίες γέννησης και θανάτου του. Το όνομά του αναγράφεται στον κατάλογο των συνοδικών επισκόπων της Γ' Οικουμενικής Συνόδου της Εφέσου (431) και θεωρείται από τα πλέον σημαντικά πρόσωπα της μεταδιαλλακτικής περιόδου, λόγω του ρόλου που διαδραμάτισε τόσο κυρίως στην υπόθεση του Νεστορίου, όσο και του Θεοδώρου Μομφουεστίας.

Διακρίθηκε για τη μόρφωσή του και τις γνώσεις του στη θύραθεν και στην εκκλησιαστική γραμματεία, κάτι το οποίο, εκτός των άλλων πηγών, εξάγεται και από την αξιολογη, εκφωνηθείσα στην Έφεσο, Ομιλία του (PG 77, 1467- 1472), στην οποία εκτίθεται διαυγώς η ορθόδοξη διδασκαλία.

Από την έρευνα προκύπτει ότι ο Ακάκιος ηγείτο της ομάδας των επισκόπων, οι οποίοι αντιμετώπισαν με κάποια καχυποψία την Έκθεση των Διαλλαγών του αγίου Κυρίλλου, καθώς θεώρησαν ότι ακυρώνει τις αποφάσεις της Γ' Οικουμενικής Συνόδου. Συνδέθηκε προσωπικά με τον Νεστόριο, τον οποίο ματαίως προσπάθησε να πείσει για τις κακοδοξίες του και να επιστρέψει στην ορθή πίστη.

Η αρχική υπεράσπιση του αιρεσιάρχη στην πρώτη συνεδρία της Συνόδου και η παρουσία του στην ενθρόνιση του Μαξιμιανού, διαδόχου του Νεστορίου, έδωσαν το έναυσμα στον Ιωάννη Αντιοχείας να καθαιρέσει τον Ακάκιο. Η Προς Ακάκιον Μελιτνής επιστολή του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας εμπεριέχει όλες τις απαραίτητες διευκρινίσεις προς την ορθή κατανόηση της Εκθέσεως των Διαλλαγών, ενώ εντός της παρατίθεται όλο το κλίμα των γεγονότων και των θεολογικών προϋποθέσεων, ώστε να γίνει αντιληπτή η ανάγκη αποδοχής του κειμένου.

Ο Ακάκιος Μελιτνής αναφέρεται στη Σύνοδο της Μελιτνής το 458 ως «πατέρας και διδάσκαλος». B.MAY.

Βιβλιογραφία:

Λιάλιου, Δ., *Ερμηνεία των δογματικών και συμβολικών κειμένων της Ορθόδοξης Εκκλησίας*, *Ερμηνεία των Υπομνημάτων του Αγ. Κυρίλλου Αλεξανδρείας*, τ. 3, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς 2006· Ακάκιος. Επίσκοπος Μελιτνής, *ΘΗΕ* 1, 1170.

4. Αμιδης (σημερινό Νταρπακίρ της Τουρκίας). Ηκμασε κατά τις αρχές του 5^{ου} αι. Είχε στενές επαφές με τις περιόχες του περσικού κράτους και με τους χριστιανούς (Νεστοριανούς) που διαβιούσαν σε αυτό και αγωνίσθηκε για την ένωσή τους με τους ορθοδόξους. Λόγω της μεγάλης του γνώσης για τα περσικά πράγματα, ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος Β' τον έστειλε ως πρεσβευτή στον βασιλιά των Περσών. Κατά την

επίσκεψη εκείνη, ο Ακάκιος βρήκε την ευκαιρία και συγκάλεσε σύνοδο με την παρουσία ένδεκα επισκόπων, η οποία αποφάσισε και θέσπισε να τηρούνται, εκτός από τους κανόνες της Α' Οικουμενικής Συνόδου, και οι κανόνες των τοπικών συνόδων της Αγκύρας, Νεοκαισαρείας, Γάγγρας, Αντιοχείας και Λαοδικείας.

Όταν έξοπασε ο πόλεμος των Βυζαντινών με τους Πέρσους (421-422), αιχμαλωτίστηκαν περί τους 7000 στρατιώτες του βυζαντινού στρατού, οι οποίοι διαβιούσαν κάτω από απάνθρωπες συνθήκες και πέθαιναν συνεχώς, αφού οι Πέρσες αρνούσαν να τους παρέχουν τροφή ή νερό, αλλά και να τους απελευθερώσουν. Τότε ο Ακάκιος συγκάλεσε σύναξη όλων των κληρικών της επαρχίας του και τους ζήτησε να εκποιήσουν όλα τα πολυτιμα χρυσά και αργυρά κειμήλια και σκεύη των ναών και το ποσό που θα συγκεντρωνόταν να δοθεί για τη σίτιση και απελευθέρωση των αιχμαλώτων στρατιωτών. Σύμφωνα με τον ιστορικό Σωκράτη (7:21), κατά την ομιλία του προς τους κληρικούς του είπε: «Ο Θεός ημών ούτε δίσκων, ούτε ποτηρίων χρίζει, ούτε γαρ εσθίει, ούτε πίνει, επειδή μη δε προδείς εστίν, επειδή τίνυν πολλά κειμήλια χρυσά τε και αργυρά η εκκλησία εκ της ευγνωμοσύνης των προσοκνητών αυτή κέκταιται προσήκει εκ τούτων ρύσασθαι τε των στρατιωτών τους αιχμαλώτους και διαθρῆσαι αυτούς».

Η ενέργεια του Ακακίου προκάλεσε τον θαυμασμό του βασιλιά των Περσών Βαράνου Ε', ο οποίος ζήτησε να γνωρίσει τον θαρραλέο και φιλόνηρωπο επίσκοπο. Εξ αυτού πιθανολογείται ότι ο Ακάκιος επισκέφθηκε για δεύτερη φορά την Περσία. Δεν μας άφησε συγγραφικό έργο παρά μόνον κάποιες επιστολές που υπομνηματίστηκαν από τον επίσκοπο του Ρεβαρδασίρ (Rewardashir), Μάρι, το κείμενο των οποίων έχει απωλεσθεί. Η μνήμη του εορτάζεται στις 9 Απριλίου. Π.ΤΖ.

Βιβλιογραφία:

Chabot, J.B., *Synodicon orientale ou recueil de synodes Nestoriens*, Paris: Librairie C. Klincksieck 1902, σ. 254, 257· Άμαντος, Κ., «Η ελληνική φιλανθρωπία κατά τους μέσους χρόνους», *Αθηνά*, 35 (1923) 131-164· Brock, S., *Fire from heavens, studies in Syriac theology and liturgy*, Hampshire: Ashgate 2006, σ. 73-75.

5. Σελευκείας. Θεωρείται ο πρώτος πατριάρχης των Νεστοριανών, ο επονομαζόμενος και Ασύριος, λόγω του ότι ασπάσθηκε τα νεστοριανικά δόγματα ή επειδή φοίτησε στη νεστοριανική σχολή της Έδεσσας της Συρίας. Διετέλεσε επίσκοπος Σελευκείας από το 484 έως το 496 και διαδέχθηκε στον θρόνο τον συγγενή του Βαβαίο. Στην αρχή ήταν ορθόδοξος, μετά όμως ασπάσθηκε τον νεστοριανισμό, ύστερα από πιέσεις που δέχθηκε από τον επίσκοπο Νισίβειας Βαρσουμά. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο βασιλιάς των

Περσών τον έστειλε ως πρέσβη στον αυτοκράτορα Ζήνωνα. Στην Κωνσταντινούπολη ο Ακάκιος συναντήθηκε με ορθοδόξους ιεράρχες, στους οποίους δήλωσε ότι ήταν ορθόδοξος και δεν ασπάζοταν τα αιρετικά δόγματα του νεστοριανισμού, καθιστώντας με αυτό τον τρόπο αμφίβολη την προσωπικότητά του.

Του αποδίδονται και κάποια συγγράμματα, όπως μια ομιλία του κατά του μονοφυσιτισμού, τρεις ομιλίες περί νηστείας και μια μετάφραση μιας πραγματείας ενός Ελισσαίου περί πίστεως από τα περσικά στα συριακά. Τίποτε όμως εξ αυτών δεν έχει διασωθεί. Σώζονται έξι επιστολές που έγραψε προς αυτόν ο επίσκοπος Νισίβειας Βαρσουμάς. Π.ΤΖ.

6. Τραπεζούντος. Πιθανολογείται πως αρχιερέτευσε περί την περίοδο 1339-1351, διαδεχόμενος τον Γρηγόριο. Η έναρξη της αρχιερατείας του συνέπεσε με τη συζυγική διένεξη του αυτοκράτορα Τραπεζούντος Βασιλείου Α' του Μεγάλου Κομνηνού (1332-1340) με την Ειρήνη Παλαιολογίνα. Οι αντεγκλήσεις του αυτοκρατορικού ζεύγους έγιναν γνωστές και στην Κωνσταντινούπολη, γι' αυτό ο πατριάρχης Ιωάννης ΙΔ' Καλέκας (1334-1347) ζήτησε περισσότερες πληροφορίες από τον ευρισκόμενο εκεί νεοεκλεγέντα μητροπολίτη Τραπεζούντος Ακάκιο. Εκείνος, υποβαθμίζοντας την πιστότητα των ειδήσεων, τις χαρακτήρισε ως υπερβολικές.

Λίγο αργότερα ο πατριάρχης επανήλθε στο ίδιο ζήτημα, όταν πληροφορήθηκε την εκδίωξη της Παλαιολογίνας και τον γάμο του αυτοκράτορα με την ερωμένη του Ειρήνη, την προερχόμενη από αριστοκρατική οικογένεια της Τραπεζούντας (1339). Με επιστολή του (1340) προς τον Ακάκιο, τον επέπληξε για την ανοχή του προς την ενέργεια αυτή του Βασιλείου, την οποία χαρακτήρισε ως μοιχεία, και τον κάλεσε, απειλώντας τον με την επιβολή εκκλησιαστικού επιτίμιου, να παρέμβει δυναμικά, ώστε να υποχρεωθεί ο αυτοκράτορας να δεχθεί πίσω την πρώτη σύζυγό του. Τα κίνητρα όμως της απομοιχίας της Ειρήνης Παλαιολογίνας, θυγατέρας του βυζαντινού αυτοκράτορα Ανδρονίκου Γ' του Παλαιολόγου (1328-1341), ήταν μάλλον πολιτικά, διότι ο Βασίλειος επεδίωκε την ανεξαρτησία του από την Κωνσταντινούπολη. Εξάλλου ο γάμος τους υπήρξε προϊόν των πιεστικών παρεμβάσεων ισχυρών βυζαντινών αρχοντικών οικογενειών, των επικαλούμενων σχολαρίων, που είχαν εγκατασταθεί από την εποχή της λατινοκρατίας στην Τραπεζούντα. Πράγματι, ο Ακάκιος είχε επιτρέψει τον γάμο του Βασιλείου μετά της εκ της Τραπεζούντος Ειρήνης, προκειμένου να θέσει τέρμα στην εξωσυζυγική συμβίωσή τους. Ολοσόμο μετά την αποβίωση του Βασιλείου (6 Απρ. 1340)